זה הנמכר לעבודת כוכבים עצמה. לחטוא עליה ושלא לרצות ולא לשם אלהות: **הא אהדריה קרא.** לכל ישראל לרחק עליו: **לידחי אבן אחר הנופל.** אלמה אבן שלא תהא לו גאולה: **רבוא בשנים.** משמע שיהא רבוי בשנים וכי אפשר להיותן מרובות על שש או מועטות: **אלא.** ה"ק אם יש רבוי בדמיו שנתרבה בתוך שנים הללו כגון שהשביח מכסף מקנתו אשוב כמשעת קנייה להקל: **נמעט בספו.** אותו כפי דמי שניו של עכשיו: **ניסיב ליה.** דמי אלבע שנים ולא איירי קרא לא בהשביח ולא בהכסיף: **לאלאין.** הגיע ידו לדמי אלי גרעונו יתנם וימעט אלי שניו מעליו: **או אין גאל.** כלל אלא א"כ מצא כדי גאולתו: **שדה אחוזה.** כתיב בה ב) ומצא כדי גאולתו ולא לאלאין ג) והכא כתיב ד) ישיב **לקולא אמרינן.** דגאולת אלאין יש בה להקל ולהחמיר כדלקמיה והיכא דהוי קולא לגביה אמרינן דגאל והיכא דהוי חומרא אמרינן דאינו גאל כדאמר קרא גבי השביח והכסיף דאלאין לקולא: **לא אמרינן.** לעיל (דף יח.) גזינו חמש מאות ושוה אלף לדברי הכל אינו נמכר אלמא ונמכר כולו ולא אלאין משמע הכא נמי דכתיב (ויקרא כה) או השיגה ידו וגאל כולו ולא אלאין משמע: **משכחה לה לקולא.** דהויא לה הגאולה קולא גביה לטובתו ומשכחת לה לרעתו: **וכגון במאה.** קנאו במנה ויהיב ליה אלי עבד בתר הכי ממשיש בגאולת אלאין אי אמרת הויא גאולה כי אייקר תו לא ו) ברשות דמריה אייקר אלא פלגיה ואם בא עכשיו לגמור פדיונו יהיב ליה מאה ונפיק: **ואי אמרת אינו נגאל.** אייקר כוליה ברשות דמריה ויהיב ליה מאה וחמשין: **והא אמרת נתרבה כו'.** דהיכא דנשבח אין מחשבים לו אלא כשעת מקנתו: **דאייקר וזל ואייקר.** שקנאו במאתים והוזל ועמד על מנה וחשיב ליה כפי שניו ונתן לו חמשים ולא הסניק לגמור פדיונו עד שהוקר ועמד על מאתים: ה"ג במסקנא **ואי אמרת אינו נגאל לאלאין הכי מאה פקדון נינהו גביה יהיב ליה ניהליה ונפיק.** ול"ג והא אמרת נתמעט כספו כו': **ואי אמרת אינו נגאל לאלאין.** לא קנאן אלדון במדת גאולה ועכשיו ה) שהכסיף הוא עומד כוליה לפדותו והנך זוזי הוו פקדון גביה ויהיב להו ניהליה ונפיק: **המוכר בית בעיר חומה.** שהוא נגאל עד שנה ולא יותר ו): **נגאל לאלאין.** אם נתן אלי דמיו בתוך שנה מפריק פלגיה או לא: **גאולתו.** ימים תהיה גאולתו ז): **היכא דגלי.** בכדי גאולתו למימרא דכולה גאולה בעינן גלי: **והיכא.** דלא כתיב בה כדי לא מייתינן ליה: **שלוח.** אם אין לו לוח מאחרים וגואל מה שאין כן מוכר בשדה אחוזה דבעינן והשיגה ידו (ויקרא כה ט) ח) משמע נמי שגואל לאלאין: **ואם גאל יגאל.** במקדיש שדה אחוזה: **לפי שמלינו כו'.** ר"ש דרש טעמא דקרא בכל דוכתא (צ"מ דף קטו.) והכא נמי יהיב טעמא לקרא ומשמעינן דהקפידה תורה ט) לחזור שלא תפקע אחוזה מיוסיס לפי שיפה כח מוכר שאין נחלתו נפקעת שהרי חוזרת לו ביובל לפיכך לא חס ליפות כחו לגאות ולגאול

גאולתו גאולתו גמר. גרלה לר"ת דלאו ג"ש גמורה היא אלא גלוי מילתא בעלמא הוא א) דאי ג"ש גמורה היא א"כ מאי קאמר אי דלמא לקולא אמרינן לחומרא לא אמרינן הא כיון דהוי ג"ש אין לקולא אין לחומרא אית לן למילף דאין ג"ש למחצה ב) וכן משמע לקמיה גבי בתי ערי חומה ג) קאמר היכא דגלי גלי והיכא דלא גלי לא גלי ואי ג"ש היא אפילו היכא דלא גלי נמי:

איתיביה. פי' מסיפא דקתני מוכר בית בבתי ערי חומה יוכיח שאינו לוה וגואל וגואל לאלאין ואם תאמר מאי פריך לרבי שמעון ד) דילמא הך בריתא אמיא כוותיה דרבי שמעון והא דקאמר לעיל גבי בתי ערי חומה שלוה וגואל וגואל לאלאין היינו בתר דרבי לן קרא במקדיש אם גאל יגאל אבל הן

זה הנמכר לעבודת כוכבים עצמה אמר ליה התם הא אהדריה קרא ה) דתני דבי רבי ישמעאל הואיל והלך זה ונעשה כומר לעבודת כוכבים אימא לידחי אבן אחר הנופל תלמוד לומר 1 אחרי נמכר גאולה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו ואימא גאולה תהיה לו כי היכי דלא ליטמע בין העובדי כוכבים הא לענין פדיון נחמיר עליה מדרבי יוסי ברבי חנינא אמר רב נחמן 2 בר יצחק תרי קראי כתיבי כתיב 2 אם עוד רבות בשנים וכתיב 3 ואם מעט נשאר בשנים וכי יש שנים מרובות ויש שנים מועטות אלא נתרבה כספו מכסף מקנתו נתמעט כספו כפי שניו ואימא הכי ו) קאמר היכא דעבד תרי ופש ליה ד' ניתיב ליה ד' מכסף מקנתו עבד ד' ופשו ליה תרתי ניתיב תרתי כפי שניו א"כ נכתוב קרא אם עוד רבות שנים אם מעט נשאר שנים מאי בשנים נתרבה כספו בשנים מכסף מקנתו נתמעט כספו בשנים כפי שניו אמר רב יוסף דרשינהו רב נחמן ז)(בר יצחק) להני קראי כסיני (סימן עבד בית חצאי' בית עבד קרובים) בעא מיניה רב הונא בר חיננא מרב ששת עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים נגאל לחצאין או אינו נגאל לחצאין גאולתו 4 גאולתו משדה אחוזה גמר מה שדה אחוזה ח) אינו נגאל ט) לחצאין אף האי נמי אינו נגאל לחצאין או דילמא לקולא אמרינן לחומרא לא אמרינן א"ל לאו אמרת התם י) נמכר כולו ולא חציו ה"נ נגאל כולו ולא חציו אמר אביי אם תימצי לומר 2 נגאל לחצאין 2 משכחת לה לקולא ולחומרא לקולא זבניה במאה יהב ליה חמשין פלגא דדמי ואשבח וקם על מאתן אי אמרת נגאל לחצאין יהיב ליה מאה ונפיק ואי אמרת אין נגאל לחצאין יהיב ליה מאה וחמשין ונפיק והאמרת נתרבה כספו מכסף מקנתו כגון דאוקיר וזל ואוקיר משכחת לה לחומרא זבניה במאתן יהיב י) מאה פלגי דדמי ואיכסף וקם על מאה אי אמרת נגאל לחצאין יהיב ליה חמשין ונפיק ואי אמרת אין נגאל לחצאין הנך מאה פקדון נינהו גביה יהיב להו ניהליה ונפיק בעא מיניה רב הונא בר חיננא מרב ששת המוכר בית בבתי ערי חומה נגאל לחצאין או אינו נגאל לחצאין גאולתו גאולתו משדה אחוזה גמר מה שדה אחוזה אינה נגאלת לחצאין אף האי נמי אינו נגאל לחצאין או דילמא היכא דגלי גלי היכא דלא גלי לא גלי א"ל ממדרשו של ר"ש נשמע שלוה וגואל וגואל לחצאין דתניא י) 5 אם גאל יגאל כ) דמלמד שלוה וגואל וגואל לחצאין אמר ר"ש מה טעם לפי שמצינו במוכר שדה אחוזה שיפה כחו שאם הגיע יובל ולא נגאלה ה) חוזרת לבעליה ביובל הורע כחו ו) שאינו לוה וגואל וגואל לחצאין מקדיש שהורע כחו שאם הגיע יובל ולא נגאלה ז) יוצאה לכהנים ביובל יפה כחו שלוה וגואל וגואל לחצאין האי מוכר בית בבתי ערי חומה נמי הואיל והורע כחו ח) שאם מלאה לו שנה תמימה ולא נגאלה נחלט יפה כחו שלוה וגואל וגואל לחצאין איתיביה אם גאל יגאל מלמד שלוה וגואל וגואל לחצאין שיכול ט) והלא דין הוא ומה מוכר שדה אחוזה שיפה כחו שאם הגיע יובל ולא נגאלה חוזרת לבעליה ביובל הורע כחו שאין לוה וגואל וגואל לחצאין מקדיש שהורע כחו שאם הגיע יובל ולא נגאלה יוצאה לכהנים ביובל אינו דין שהורע כחו שאין לוה וגואל וגואל לחצאין מה למוכר שדה אחוזה שכן הורע כחו י) ליגאל מיד תאמר במקדיש שיפה כחו ליגאל מיד מוכר בית בבתי ערי חומה יוכיח שיפה כחו ליגאל מיד ואין לוה וגואל וגואל לחצאין לא קשיא הא

לאלאין אבל מקדיש לפי שהורע כחו להפסיד נחלתו ביובל כדכתיב (ויקרא מז) והיה השדה בצאתו ביובל קדש וגו' ומתחלק לכהנים ייפה הכתוב כחו בתחלת פדיונו לגאות ולגאול לאלאין ומהכא אית לן למיגמר נמי מוכר בית בבתי ערי חומה לגאה וגואל וגואל לאלאין שהרי הורע כחו ליחלט בסוף שנה ולא יצא ביובל: **איתיביה.** דקתני סיפא מוכר בית בבתי ערי חומה יוכיח שאין לוה וגואל וכו': **מוכר שדה אחוזה הורע כחו ליגאל מיד.** עד שתהא שתי שנים ביד הלוקח כדכתיב (שם כה) במספר שני תבואות ימכר לך אין מכירה פחותה משתי שנים מעת לעת ב) ואח"כ גואל בגרעון כסף כדכתיב (שם) לפי רוב השנים וחשב את שני ממכרו וגו' כמה שנים הם משלקחה עד היובל שהיה עתיד להחזיר לבעלים עשרים שנה ודמיה עשרים מנה הרי שקניית תבואות כל שנה במנה וכן יגרע לכל שנה שאכלה ג) לפי גאולתו:

הא

עין משפט נר מצוה

רג א מיי' פי"א מהל' שמיטה ויובל הל' יח:
רד ב מיי' פ"ב מהל' עבדים הלכה ז:
רה ג מיי' שם הלכה י:
רו ד מיי' פ"ה מהל' ערכין הלכה ב ממג עשין קנד:
רז ה מיי' פי"א מהל' שמיטה הלכה טו:
רח ו מיי' שם הלכה יח:
רט ז מיי' פ"ד מהלכות ערכין הלכה ט (ינון):
ר ח מיי' פי"ב מהל' שמיטה הלכה ד:

מוסף רש"י

זה הנמכר לעבודת כוכבים עצמה. שהיה נעשה משרת לעבודת כוכבים לחטוא עליה ולשחוט מים (ערכין ל: וב"ה בב"ק קיג: וב"מ נא.). להיות לה שמש ולא לאלהות (ויקרא כד מז). אמר ליה. מגיי לההוא מרבנן, **התם הא אהדריה קרא.** שיהו מרחמין עליו (ערכין שם). **לידחי אבן.** כלומר שלא יגאל לעולם (שם). **נחמיר עליה.** שאם נמכר במנה והכניס יתשב במאתים, או אם נמכר במאתים והכסיף יתשב במאתים כדכתיב מכסף מקנתו (שם). **וכי יש שנים מרובות.** שתהא שנה ימילה מחבירתה, דקאמר קרא אם עוד רבות בשנים, או שנה פחותה מחבירתה (שם). **אלא נתרבה כספו.** הכי קאמר קרא אם יש ריבוי בכספו בשנים שהוא עומד בהן, כלומר מה שהשביחו ישיב גאולתו מכסף מקנתו, דאין מחשב אלא כמה שנמכר, ואם מעט נשאר דמיו בשנים שהוא עומד בהן, כגון שהכסיף, כפי שניו ישיב את גאולתו (שם). **ואימא הכי קאמר.** קרא, היכא דאלא ליה מרחי שני ופשו אדעני עד יובל ליתיב ליה כמה שמגיע לאדעני שנים מכסף מקנתו לפי חשבון שקנאו (שם). **כפי שניו.** לפי שנים שהיה עדיין חייב לעובדו ולא בהכסיף והשביח משתני קרא (שם). **בבתי ערי חומה.** בית בתוך עיר המוקפת חומה מימות יהושע בן נון (ויקרא כה כט). **מלמד שלוה.** מאחר, **וגואל.** ואם יגלה יגאל לאלאין (שם).

מסורת הש"ס

ג) ערכין ל: [ש"ס סוגיא זו בתחה מיוייסים], ב) [לגירסי' רש"ל לקמן בסמוך דמוקמ בר יפתח ח"כ גם הכא מוכרח לתמוקן], ג) [בכמ"י נוסף: דתמנא], ד) רש"ל מ"ז, ה) [ערכין ל ע"א], ו) [נעיל יח.], ז) [בכמ"י נוסף: ליה], ח) ערכין ל:, ט) [ער' תוס' תוקן כב ע"ב ד"ה שיכול], י) [בכמ"י נוסף: שאינו יכול], כ) [ויקרא כה, מז], ל) [ערכין ל ע"ב], מ) [ויקרא כה, גא], נ) [בדפו"ר: ברשותיה. וכן בסמוך], ס) [בדפו"ר: בשהכסיף], ע) [שם, ל], פ) [שם, כמו], צ) [ערכין ל ע"ב], ק) [בדפו"ר: ומשמע. ולא"ל (רש"ש)], ר) [בדפו"ר: לחזר שלא תפקע אחוזה מיוסיה ולפי שיפה וכו'], ש) [ערכין כט ע"ב], ת) [כריתות כב ע"ב], א) [נדל"ל דקתמר], ב) [בדפו"ר: לר"ש. ונדל"ל לרב שמא].

תורה אור השלם

1. אַחֲרֵי נִמְכַּר גְּאֻלָּה תִּהְיֶה לּוֹ אֶחָד מֵאֶחָיו יִגְאָלֶנּוּ: ויקרא כה מה
2. אִם עוֹד רְבוֹת בַּשָּׁנִים לְפִיהֶן יָשִׁיב גְּאֻלָּתוֹ מִכֶּסֶף מִקְנָתוֹ:
ויקרא כה נא
3. וְאִם מְעַט נִשְׁאַר בַּשָּׁנִים עַד שְׁנַת הַיֹּבֵל וְחִשַּׁב לוֹ כְּפִי שָׁנָיו יָשִׁיב אֶת גְּאֻלָּתוֹ:
ויקרא כה נב
4. וְאִישׁ כִּי לֹא יִהְיֶה לּוֹ גֹּאֵל וְהִשִּׂיגָה יָדוֹ וּמָצָא כְּדֵי גְאֻלָּתוֹ:
ויקרא כה כו
5. וְאִם גָּאֹל יִגְאַל אֶת הַשָּׂדֶה הַמְּקֻדָּשׁ אֹתוֹ וְיָסַף חֲמִשִׁית כֶּסֶף עֶרְכְּךָ עָלָיו וְקָם לוֹ:
ויקרא כז יט

גליון הש"ס

גמ' מלמד שלוה וגואל וגואל לחצאין. עיין ב"ב דף קג ע"א תד"ה ואמאי וערכין דף לא ע"א תד"ה מני חדא:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מוכר וכו' שאלכה לפני גאולתו:

מוסף תוספות

א. דעבדינן האי גאולתו כי האי. תוס' הרא"ש.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

הא רבנן. דלא יהבי טעמא לקרא ואמרי דהורע כחו בחדא מילתא הורע נמי במילתא אחריתא בר מהיכא דגלי ביה קרא ובבתי ערי חומה גמרינן גאולה גאולה משדה אחוזה והא דקא אמינא דבית בעיר חומה לוה וגואל כו' לר"ש קאמינא דיהיב טעמא לקרא: **פני חדא.** ג) המוכר בית בעיר חומה לוה וגואל כו': **איכא למיפרך.** בהא מתניתין דאלרכה קרא למקדיש שלוה ויגאל משום דהא אתיא ליה מדינא של מוכר בית בעיר חומה שאין לוה וגואל: **מה למוכר בית בעיר חומה שכן הורע כחו לגאול לעולם.** משנה ראשונה ואילך: **תאמר במקדיש שיפה כחו לגאול לעולם.** לעולמו של יובל אם לא מכרה הגזבר דאין מתחלקת לכהנים עד היובל: **מוכר שדה אחוזה יוכיח כו' לעולם.** עד היובל ויובל מחבר בלא פדיון: **אף אני אביא מקדיש.** לפיכך הולרך אם גאל יגאל לומר שלוה וגואל: **בשנה שניה.** דמוכר שדה אחוזה אין המוכר יכול לגאול עד שתבוא שנה שלישית ומוכר בית בעיר חומה אינו גואל אלא בראשונה נמצא שאין זה וזה גואלין בשניה: **עבד עברי וכו'.** כדאמר לעיל (דף כ:) וגאל כולו ולא לחציו ואין לוה וגואל הבא או השיגה כתיב (ויקרא כה): **נגאל בקרובים.** על כרחו של לוקח כדאשכחן בשדה אחוזה (שם) ובא גואלו הקרוב אליו וגו': **אף האי נמי אין נגאל לחצאין.** לרבנן קבעי ליה דאמרי לעיל אין נגאל לחצאין וימא נמי דלהכי גמר דנגאל בקרובים: **או דילמא כי כתיב.** גאולתו בשדה אחוזתו למעט חצאין הוא דכתיב שנאמר (שם) ומצא כדי גאולתו כדי כולו ולא כדי חציו הילכך כי חזר כתב ג"ש למגמר ד) אחדא מילתא הוא דכתיב ולא לגמר גאולת קרובים דלאו לגבי גאולתו כתיבי: **בכל גאולה שבנו.** ובכל ארץ אחוזתכם גאולה תתנו לארץ קרא יתירא הוא ולא פירש למאי אתא: **לרבות בתים ועבד עברי.** שיהו נגאלין לקרובים: **בתי החצרים.** עיירות שאין מוקפות חומה מימות יהושע: **על שדה הארץ יחשב.** הרי הן כשדה אחוזה: **לקובעו חובה.** על הקרובים: **וכי יש לך אדם בישראל.** מנוטלי חלק בארץ שאין לו גואלין מזרע יעקב בעוד אחד מכל ישראל קיים הוא קרוב לו: **אלא יש לו.** גואלין אבל אין הגואל רוצה ליקח ולימדך הכתוב שהרשות בידו הקרוב: **חובה.** והאי כי לא יהיה לו גואל דריש בשאי אפשר בידו הראוי ליורשו ליגאל ואין הגאולה מוטלת אלא על הקרוב מן הכל: **מאי בכל.** נכתוב גאולה תתנו לארץ: **מה ת"ל.** בעבד עברי הנמכר לעובד כוכבים: **לרבות כל הגאולות.** העומדות ליגאל שיהא נגאל כסדר הזה. קס"ד שיהו נגאלין לקרובים בא ללמדנו: **ועבד עברי.** הנמכר לישראל דלא כתיב ביה גאולת קרובים: **לקרוב קרוב קודם.** דגבי שדה אחוזה כתי' ובא גואלו הקרוב אליו ולא פי' הקרוב קרוב קודם כי הכא דפרש דודו בישא ואם אין לו דוד בן דודו ואי לאו משאר בשרו: **מי שאינו נגאל באלה נגאל בשש.** אלמא ס"ל דאין נגאל בקרובים: **יגאלנו.** כתיב בנמכר לעובד כוכבים גבי קרובים ומשמע מיעוטא: הכא

הא רבנן הא ה) ר"ש ו) תני חדא לוה וגואל וגואל לחצאין ותניא אידך ח) אין לוה וגואל וגואל לחצאין ל"ק הא רבנן הא ר"ש (סי' חרש חבש זמן) א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי איכא למיפרך מה למוכר בית בעתי ערי חומה שכן הורע כחו ליגאל לעולם תאמר במקדיש שיפה כחו ליגאל לעולם א"ל רב אחא סבא לרב אשי משום דאיכא למימר ניהדר דינא תיתי במה הצד מוכר שדה אחוזה יוכיח שיפה כחו ליגאל לעולם ואין לוה וגואל וגואל לחצאין מה למוכר שדה אחוזה שכן הורע כחו ליגאל ז) מיד מוכר בית בבתי ערי חומה יוכיח ז) וחזר הדין לא ראי זה כראי ט) זה הצד השוה שבהן שנגאלין ואין לוה וגואל וגואל לחצאין אף אני אביא מקדיש שנגאל ואין לוה וגואל וגואל לחצאין א"ל מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא איכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן הורע כחם ליגאל בשנה שניה תאמר במקדיש שיפה כחו ליגאל בשנה שניה א"ל רבינא משום דאיכא למימר עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים יוכיח שיפה כחו ליגאל בשנה שניה ואין לוה וגואל וגואל לחצאין בעא מיניה רב הונא בר חיננא מרב ששת המוכר בית בבתי ערי חומה נגאל לקרובים או אין נגאל לקרובים גאולתו גאולתו משדה אחוזה גמר מה שדה אחוזה אינה נגאלת לחצאין [2]ונגאלת לקרובים אף האי נמי אין נגאל לחצאין ונגאל לקרובים או דילמא כי כתיבא י) גאולה בחצאין הוא דכתיב בקרובים לא כתיב א"ל [2]אינו נגאל איתיביה [1]בכל גאולה תתנו י) לרבות בתים ועבד עברי מאי לאו בתי ערי חומה לא בתי חצרים בתי חצרים בהדיא כתיב בהו [2]על שדה הארץ יחשב ההוא לקובעו חובה ואליבא דרבי אליעזר דתניא [3]וגאל את ממכר אחיו יא) רשות אתה אומר רשות או אינו אלא חובה ת"ל [4]ואיש כי לא יהיה לו גואל יב) וכי יש אדם בישראל שאין לו גואלים אלא זה שיש לו ואינו רוצה ליקח שהרשות בידו דברי רבי יהושע ר"א אומר וגאל את ממכר אחיו חובה אתה אומר חובה או אינו אלא רשות ת"ל בכל גאולה תתנו הכתוב קבעו חובה אמרי ליה רבנן לרב אשי ואמרי לה רבינא לרב אשי בשלמא למ"ד לרבות בתי ערי חומה היינו דכתיב בכל אלא למ"ד לרבות בתי חצרים מאי בכל קשיא איתיביה אביי יג) מה ת"ל יגאלנו יגאלנו יגאלנו ג' פעמים לרבות כל הגאולות שנגאלות כסדר הזה מאי לאו בתי ערי חומה ועבד עברי לא בתי חצרים ושדה אחוזה בתי חצרים ושדה אחוזה בהדיא יד) כתיב על שדה הארץ יחשב כדאמר רב נחמן בר יצחק טו) לקרוב קרוב קודם ה"נ לקרוב קרוב קודם היכא איתמר דר"נ בר יצחק אהא דאיבעיא להו עבד עברי הנמכר לישראל נגאל לקרובים או אינו נגאל לקרובים אליבא דרבי לא תבעי לך דאמר טז) מי שאינו נגאל באלה נגאל בשש אלמא לא מיפרק כי תיבעי לך אליבא דרבנן מאי ילפינן שכיר שכיר ולא דרשי יגאלנו או דילמא יגאלנו לזה ולא לאחר יז) ת"ש בכל גאולה תתנו לרבות בתים ועבד עברי מאי לאו בתי ערי חומה ועבד עברי הנמכר לישראל יח) לא עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים בהדיא כתיב ביה [5]או דודו או בן דודו יגאלנו ההוא

הך ברייתא דקאמר דאינו לוה וגואל וגואל לחצאין מיירי אם לא נכתב אם גאל יגאל יא) דה"ל קאמר לעיל שיכול וי"ל דמשמע ליה כל שיטת הברייתא אף לפי האמת לבתר דכתיב נמי אם גאל יגאל דאי לאו הכי אמאי נקט כל שיטה זו שאינה קיימת הוה מצי למינקט ק"ו מע"ע מה ע"ע שיפה כחו שיוצא ביובל אפ"ה אינו לוה וגואל וגואל לחצאין כדבסמוך מקדיש שהורע כחו ט) אם הגיע יובל אינה נגאלת ומתחלקת לכהנים אינו דין שאין לוה וגואל וגואל לחצאין ועל ק"ו זה ליכא למיפרך מידי אלא פשיטא דהאי יוכיח מיירי אף לפי האמת בתר דכתב אם גאל יגאל ומ"מ מ"מ אמאי לא נקט האי ק"ו מע"ע כיון דליכא למיפרך מידי עילויה וי"ל דשדה משדה עדיפא ליה למילף ב: **משום דאיכא למימר ע"ע הנמכר לעובד כוכבים יוכיח.** ומ"ת ולמה לי ומצא כדי גאולתו דכתיב בשדה אחוזה למימר שאינו גואל לחצאין מיפוק ליה בק"ו מע"ע ומה ע"ע הנמכר לעובד כוכבים שיפה כחו ליגאל מיד ואפ"ה אינו לוה וגואל וגואל לחצאין כדבסמוך מוכר שדה אחוזה שהורע כחו ליגאל מיד כדכתיב במסקר שני תבואות (ויקרא כה) ג) אין דין שאין לוה וגואל וגואל לחצאין וי"ל דלדרבה אית לן למימר איפכא ומה מקדיש שהורע כחו ליחלק לכהנים ביובל ואפ"ה לוה וגואל וגואל לחצאין מוכר שיפה כחו שאחוזת לבעלים ביובל אינו דין שלוה וגואל וגואל לחצאין וכ"ת מה למקדיש שיפה כחו ליגאל מיד תאמר במוכר שהורע כחו ליגאל מיד מ"מ בתי החצרים שיפה כחן ליגאל מיד מצינו למיגמר מהאי ק"ו ולהיות לוה וגואל וגואל לחצאין ומאחר דחזינן בבתי החצרים שדה אחוזה נמי מפקי' ליה להאי דינא דתרוייהו בחד פרש' כתיבי על שדה הארץ יחשב ולהכי איצטריך ומצא כדי גאולתו דכתיב במוכר שדה אחוזה לומר שאינו לוה וגואל וגואל לחצאין דס"ד למילף ממקדיש כדפרישית ומהשתא ילפינן נמי בתי החצרים מינה שאין לוה וגואל וגואל לחצאין:

מאי בכל. לכתוב גאולה תתנו לארץ ושמעינן שדה אחוזה לקובעו חובה ובתי החצרים בכלל ומ"ת לימא דאתי לרבות עבד עברי ויש לומר דמשמע ליה דאתי לרבויי מידי דגאולת קרקע כדכתיב ובכל ארץ משמע דוקא ארץ מרגינן לקובעו

ריא א מיי' פי"ב מהל' שמיטה הלכה ב:
ריב ב מיי' שם פי"ל הלכה יח:
ריג ג מיי' שם פרק יב הלכה ב:
ריד ד מיי' שם פרק יא הלכה יח:
רטו ה מיי' פרק ב מהל' עבדים הל' ז:

מוסף רש"י

בתי חצרים. כתרגומו פצמיא עיירות פתוחות מאין חומה (ויקרא כה לא). **וכי יש לך אדם בישראל שאין לו גואלים.** אם אין לו בן או בת אם אם יש לו קרוב עד יעקב אבינו הקרוב קרוב יוכח (ב"ק קט:). **קשיא.** לשון הפסוק קשה לתרץ אבל לא מיתותב (סנהדרין קיב.). **מי שאינו נגאל באלה.** נמכר לישראל לא כתיב ביה גאולת קרובים, דלא נפקא לן מוהפדה אלא גאולה עצמה (לעיל טו:).

מוסף תוספות

א. דהייתי דן אותו ק"ו דברייתא והייתי אומר נמי בבתי ערי חומה שאינו לוה וגואל וגואל לחצאין דהוה לפינן גאולתו משדה אחוזה. תוס' הרא"ש. ב. בא"מ, קרקע מקרקע ניחא ליה למיליף. תוס' הרא"ש ועי' מהרש"א.

א) [לקמן סח: ושם נסמן], ב) ערכין לא., ג) [בכמ"י נוסף: תאמר בהקדש שיפה כוחו ליגאל מידן], ד) לעיל ה: [לקמן עח.] ברכות לה. יבמות עז. מזיר מ. ב"מ ד. פז: סנהדרין סו. זבחים ה. יא. טו. מולין קיד. נ"ק ו. [פח.] מכות ד: מנחות ו. ס:], ה) [בכמ"י נוסף: ולא דאי זה כראי מ"כ פרשה בהר פרק ה, ו) [בכמ"י נוסף: בהן], ז) ב"ב קי:, ח) [לעיל טו:], ט) [לעיל שם, ע"ש], י) [בדפו"י: במוכר], יא) [ל"ל אהדא. (רש"ש)], יב) [נדל"ל שאם], יג) [נדל"ל אינו],

תורה אור השלם

1. וּבְכָל אֶרֶץ אֲחֻזָּתְכֶם גְּאֻלָּה תִּתְּנוּ לָאָרֶץ:
ויקרא כה כד
2. וּבְתֵּי הַחֲצֵרִים אֲשֶׁר אֵין לָהֶם חֹמָה סָבִיב עַל שְׂדֵה הָאָרֶץ יֵחָשֵׁב גְּאֻלָּה תִּהְיֶה לּוֹ וּבַיֹּבֵל יֵצֵא:
ויקרא כה לא
3. כִּי יָמוּךְ אָחִיךָ וּמָכַר מֵאֲחֻזָּתוֹ וּבָא גֹאֵל הַקָּרֹב אֵלָיו וְגָאַל אֵת מִמְכַּר אָחִיו:
ויקרא כה כה
4. וְאִישׁ כִּי לֹא יִהְיֶה לּוֹ גֹאֵל וְהִשִּׂיגָה יָדוֹ וּמָצָא כְּדֵי גְאֻלָּתוֹ:
ויקרא כה כו
5. אוֹ דֹדוֹ אוֹ בֶן דֹּדוֹ יִגְאָלֶנּוּ אוֹ מִשְּׁאָר בְּשָׂרוֹ מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ יִגְאָלֶנּוּ אוֹ הִשִּׂיגָה יָדוֹ וְנִגְאָל:
ויקרא כה מט

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

לקובעו חובה **ואפילו** לר' יהושע. פירש בקונטרס ואפי' לרבי יהושע דאמר לגבי שדה אחוזה רשות הכא מודה דהוי חובה כי היכי דלא לא נכתב בהסיא עניינא[8] אך הקשה ה"ר שמואל מקולי מאי בכל דהא לא נכתב בהסיא עניינא[8] אך הקשה ה"ר שמואל מקולי כיון דמוקי לה כרבי יהושע ע"כ לא חזי לקובעו חובה אלא בע"ע בלבד וא"כ אין הכיבוי דבכל ארץ אחוזתכם שוה שהרי לענין בתי ערי חומה אין מרבה קביעות חובה ולענין ע"ע הוא מרבה חובה וא"כ הוה ליה למימר בתי החצרים וע"ע הנמכר לעובד כוכבים ולקובעו חובה בשתיהן וכר"א ואז הוי ריבוי שוה:

ההוא לקרוב קרוב קודם. ושלשה יגאלנו אחי אד לגופיה ואד בתי החצרים ובשדה אחוזה [6] דכתב בחד קרא ואד למדרש יגאלנו לזה ולא לאחר:

בביאה שניה כ"ע לא פליגי דאסור. ואף ע"ג דגבי שפחה לא מפליג בין ביאה לשאוה לשניה דאף ביאה שניה שריא דהא איתותב שמואל לעיל התם הייו טעמא דהוי מידוש שהותר איסור לא יהיה קדש[a] גבי ישראל הותר ממי גבי כהן אבל הכא דכי שריא גבי ישראל אין כאן מידוש[b] ולגבי כהן אסורה מטעם זונה[g] ואע"פ שמתגיירת בעל כרחה עשאה הכתוב כגיורת גמורה ואכתי איכא איסורא לגבי כהן ולא מצינו שהתיר:

אשת אפילו אשת איש. [d]ואע"פ דאין אישות [e] בכותית כדאיתא פ' ד' מיתות (סנהדרין נב:)[c] ה מ"מ איכא עשה[1] דכתיב[2] (בראשית ג) ודבק באשתו ולא באשת חביריו[3]: ה"ג

[8]ההוא לקובעו חובה ואפי' לרבי יהושע ת"ש מה ת"ל [1]יגאלנו [2]יגאלנו יגאלנו ג' פעמים לרבות כל הגאולות שנגאלות בסדר הזה מאי לאו בתי ערי חומה ועבד עברי הנמכר לישראל לא בתי חצרים ושדה אחוזה בתי חצרים בהדיא כתיב בהו [3]על שדה הארץ יחשב אמר רב נחמן בר יצחק [2]לקרוב קרוב קודם: והנרצע נקנה ברציעה: דכתיב [4]ורצע אדוניו את אזנו במרצע וגו': וקונה את עצמו ביובל ובמיתת האדון: דכתיב ועבדו [6]ולא את הבן ולא את הבת לעולם לעולמו של יובל[5] תנו רבנן [6]מרצע אין לי אלא מרצע מנין לרבות הסול והסירא והמחט והמקדח והמכתב ת"ל [5]ולקחת לרבות כל דבר שנקח ביד דברי ר' יוסי בר' יהודה רבי אומר [2]מה מרצע מיוחד של מתכת אף כל של מתכת [7]ד"א המרצע להביא המרצע הגדול אמר רבי [8]אלעזר יודן בריבי היה דורש כשהן רוצעים אין רוצעים אלא [9]במילתא וחכ"א [7]אין עבד עברי כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום וא"ת במילתא הם רוצעים היאך עבד עברי כהן יעשה בעל מום [7]הא אין נרצע אלא בגובה של אזן במאי קמיפלגי דרבי דריש [7]כללי ופרטי ולקחת כלל מרצע פרט [8]באזנו ובדלת חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש של מתכת אף כל של מתכת ר' יוסי דריש ריבויי ומיעוטי ולקחת ריבה מרצע מיעט באזנו ובדלת חזר וריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל מאי רבי רבי כל מילי מאי מיעט מיעט סם אמר מר המרצע להביא מרצע הגדול מאי משמע [8]כדאמר רבא [6]הירך המיומנת שבירך ה"ג המרצע מיוחד שבמרצעין: א"ר אלעזר יודן בריבי היה דורש כשהן רוצעין אין רוצעין אלא במילתא וחכ"א אין עבד עברי כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום: ויעשה בעל מום אמר רבה בר רב שילא אמר קרא [7]ושב אל משפחתו למוחזק שבמשפחתו איבעיא להו עבד עברי כהן מהו שימסור לו רבו שפחה כנענית חידוש הוא לא שנא כהנים ול"ש ישראל או דילמא [9]שאני כהנים הואיל וריבה בהן הכתוב מצות יתירות רב אמר [1]מותר ושמואל אמר אסור א"ל רב נחמן [2]לרב ענן כי הויתו בי מר שמואל [3]באיסקומדרי איטלליתו מ"ט לא תימרו לי' מהא וחכ"א אין עבד עברי כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום וא"ת אין רבו מוסר לו שפחה כנענית תיפוק לי דבעינא [8]אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני וליכא [9]תו לא מידי איבעיא להו כהן מהו ביפת תואר חידוש הוא לא שנא כהן ולא שנא ישראל או דילמא שאני כהנים הואיל וריבה בהן מצות יתרות רב אמר מותר ושמואל אמר אסור בביאה ראשונה דכ"ע לא פליגי דשרי דלא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע כי פליגי בביאה שניה רב אמר מותר ושמואל אמר אסור רב אמר מותר הואיל [1]ואישתריא אישתרי ושמואל אמר אסור דהא הויא לה גיורת [2]וגיורת לכהן לא חזיא א"ד בביאה שניה כ"ע לא פליגי דאסירא [3]דהויא לה גיורת כי פליגי בביאה ראשונה רב אמר מותר [4]דהא לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע ושמואל אמר אסור כל היכא דקרינא ביה [5]והבאתה אל תוך ביתך קרינא ביה וראית בשביה כל היכא דלא קרינא ביה והבאתה אל תוך ביתך לא קרינא ביה וראית בשביה [6]ת"ר וראית בשביה `בשעת שביה אשת [7]ואפילו אשת איש יפת תואר [8]לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע [9]מוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות הותרה לו במה שנתן עיניו בה: **בשעת שביה.** אם נתן מתחילה עיניו בה ולא שלקחה למוכרה או לשפחה ואח"כ נתן עיניו בה: **יפת תואר.** משמע מתוך שמתגרה בו יצרו מחמת יופיה התירה לו ובקושי אלא דמוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שחוטות בשר מסוכנת שחוטה ואע"פ שהיא מאוסה כדכתיב ביחזקאל (ד) ולא בא בפי בשר פגול[a]: [b] **ולא יאכלו בשר תמותות.** לאחר שימותו ויהו נבלות: תמותות

הסוף. בכל גאולה תתנו תלה[a] ביה קרא לקובעו חובה: **ואפי' לרבי יהושע.** דאמר גבי שדה אחוזה רשות הכא מודה דחובה דלא יטמע בעובדי כוכבים[b]: **לעולמו של יובל.** כדילפינן בריש פירקין (דף טו.) מושבתם אים אל אחוזתו: **סול.** ברוק"א בלע"ז: **סירא.** קוץ: **מקדח.** טרייד"ר: **מכתב.** גרייפ"ל [c]שחוקקין בפנקסיהן: **מרצע הגדול.** לקמיה מפרש מאי [d] גמרא: **יודן בריבי.** יודן שמו וגדול בדורו היה וכל היכא דקרי ליה בריבי לשון חכמה וחריפות הוא: **אלא במילתא.** אליה של אזן בבשר ולא בתנוך: **וחכ"א כו'.** חולקין עליו וזו ראיה שלהם קיש לן דאין עבד עברי כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום ולא יכול עוד לשוב למיזוקו הראשון ולקמיה ילפינן ושב אל משפחתו למוחזק שבמשפחתו והיאך הוא נעשה בעל מום והתנן (בכורות דף לז.) גבי מומין נפגמה אזנו מן הסחוס אבל לא מן העור: **הא אין רוצעים כו'.** הרי יש לך לגמוד מכאן שאין רוצעין אלא בגובה של אזן: **במאי קא מיפלגי.** גבי סול וסירא: **דריש כללי ופרטי.** בכל התורה מקום שכולל ופורט דורש שהפרט פירוש של כלל ואין בכלל אלא מה שבפרט וכי חזר וכלל לא הוסיף לך בכלל האחרון אלא הדומה לפרט: **ריבויי ומיעוטי.** אין הפרט פירושו של כלל שתאמר אין בכלל אלא מה שבפרט אלא למעוטי הוא בא לפי שבכלל היה מרבה את הכל ובא המיעוט אחריו לומר בזה וכיוצא בו כללתי לך הילכך אפילו לא חזר וכלל הייתי מביא כעין הפרט וכי חזר וריבה ריבה הכל ולא מיעט לך אלא דבר אחד ומסרו הכתוב לחכמים איזה דבר הראוי למעט מן הכלל. פי' מיעט ממעט קלת ממשמעו: **מיעט סם.** אלא יתן סם על אזנו ויתקנה דהא לא דמי למרצע שאינו נוקב מכח אדם אלא מאליו: **הירך מיומן שבירך.** בפרק גיד הנשה (חולין 5:) ר' יהודה אומר אין נוהג אלא באחת והדעת מכרעת של ימין ויליף לה מה"א דהירך ודרש הירך המשובח שבירכות: **ויעשה בעל מום.** ומה בכך והלא רציעה מצוה היא: **חידוש הוא.** שהתיר שפחה כנענית לישראל: **באיסקונדרי איטלליתו.** לא הטיתם לב לדקדק בשמועתכם אלא כמשתקין בספסיסין מריילש"ם: **וא"ת אין רבו מוסר לו שפחה כנענית.** למה לי טעמא מפני שנעשה בעל מום בלאו הכי נמי לא שייך רציעה דבעינן אהבתי את אשתי: **הו לא מידי.** אין להשיב על זאת: **הכן.** אסור בגיורת שהיתה זונה [e] קודם: **מהו ביפת תואר.** במלחמה: **מוסר.** כדמפרש ואזיל: **דברה תורה.** לא התירתה אלא בשביל יצר הרע שאם לא יתירה יעבור על האוהבה כדילף לקמיה מדכתיב יפת תואר שיצר הרע מתגברה בו הילכך בהכן נמי איכא למימר שיצר הרע ושריא: **בביאה שניה.** שכבר נתקררה רוחו: **והבאתה אל תוך ביתך.** לקיימה: **קרינא ביה וראית בשביה.**

מסורת הש"ס

[a] [נעיל י:], [b] [נעיל טו ע"ב], [g] פסיקתא פרשת דלה פפרי פרשת דלה פיס' קכב שבועות ד: בכורות לז: נא. מכילתא פרשת משפטים פרשה ב, [d] [ר"ש ע"ב כרלה למתנות. (רש"ש, ע"ש)], [e] [בכורות לז: ע"ש], [1] [גילרפת הערוך ערך מילת במילת פירוש הרב שבתחן וכן אי' בבכורות לז: במילתן], [2] שבועות ד: לז: בכורות לז: נא. ב"ק קיז: סד. מיד לט. ב"מ מ: חולין מז. סוטה נ: מנחות כח:, [3] [נראה להוסיף ומתת, וכן לקמן בדרשת ר"י. (רש"ש, ע"ש)], [4] חולין נא. קלר: סוריות יב. [5] [לקמן לה: לו.] יומות ה. קיד: סנהדרין נא. [מכות כ.], [6] [בכתיר: ר"ע בר יצחק לר"ע], [7] [גילרפת הערוך בלפקודלי פירש ר"ש בגודי לבנים פ"ל כו' והוא פירוש רש"י בלון], [8] [נאמר דוכתי בש"ס: ותו. בסוכה לו ע"ב ובע"ז במסורת הש"ס], [9] יומות ז:, [a] פפרי פרשת תלה פסיקתא שם, [b] שמות פ"ז, [c] [תני רש"ש], [d] [נעיל כ ע"ב], [e] [בדפו"ר: שהמיגין מוקקין], [f] [בדפו"ר: תלגולדל. וכל"ל], [g] [בדפו"ר: בגיותה. ובע"ע יומות פל ע"ל ובתוס' שם ד"ה אין זונה], [h] [ער' היטב בחולין לז: עד:], [i] [שייך לקף כב.], [j] [בדפו"ר: דכתי', ונדל"ל דכתיב], [k] [דברים כג. יח. וע"ש ברש"י], [l] [בדפו"ר: לגוי], [m] [וע"ש היטב בתוספות ד"ה פרטן] [ובתוס' ע"ז לו: ד"ה משום], [n] [כדאיתא בסנהדרין נח.],

גליון הש"ם

גמ' לא דברה תורה אלא בנגד יצה"ר. עי' קוטה דף לו ע"ל תד"ה כמאן:

לעזי רש"י

ברוק"א. יתר. קנה עץ מחודד. טריידר"א. מקדח. גריינש"א [גרפי"א]. חרט (לכתיבה). מריילש [מיריליש]. אסיסונים, אבנים או כלים קטנים שמניעים אותם על לוח המשחק.

מוסר רש"י

לעולמו של יובל. עד היובל לו חינו אלא לעולם כמשמעו מ"ל ואיש אל משפחתו תשובו מגיד שממשיש שנה קרויים עולם ולא שיהא עובדו כל המשיש אלא עובדו עד היובל בין סמוך בין מופלג (שמות כא ו). **הסול.** מתיכת עץ מדודה (שבועות ד:). קיסם שראשו חד שקורין ברוק"א (בכורות לז:). **והסירא.** קוץ (שם ושם). **והמקדח.** טרינכ"א (בכורות לז:). **והמכתב.** מרט שקורין גרפי"ש (שבועות ד:). עט כתל (בכורות לז: נא.). עט ומרט (פסחים נד.). **בריבי.** אדם גדול (בכורות לז:). **במילתא.** אליה (שם). **היאך כו' יעשה בעל מום.** הא הדר כר"א, הא אין נרצע. כמשמע, הא ולאי אין רוצעין אלא בגובה של אחן שהוא סמוך (שם). **תו לא מידי.** אין לדון אחר דבר זה (סוכה לז:). **לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע.** שאם אין הקב"ה מתיר ישאנה בגיסור (דברים כא יא).

מוסף רש"י

לעולמו של יובל. עד היובל לו חינו אלא לעולם כמשמעו מ"ל ואיש אל משפחתו תשובו מגיד שממשיש שנה קרויים עולם ולא שיהא עובדו כל המשיש אלא עובדו עד היובל בין סמוך בין מופלג (שמות כא ו). **הסול.** מתיכת עץ מדודה (שבועות ד:). קיסם שראשו חד שקורין ברוק"א (בכורות לז:). **והסירא.** קוץ (שם ושם). **והמקדח.** טרינכ"א (בכורות לז:). **והמכתב.** מרט שקורין גרפי"ש (שבועות ד:). עט כתל (בכורות לז: נא.). עט ומרט (פסחים נד.). **בריבי.** אדם גדול (בכורות לז:). **במילתא.** אליה (שם). **היאך כו' יעשה בעל מום.** הא הדר כר"א, הא אין נרצע. כמשמע, הא ולאי אין רוצעין אלא בגובה של אחן שהוא סמוך (שם). **תו לא מידי.** אין לדון אחר דבר זה (סוכה לז:). **לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע.** שאם אין הקב"ה מתיר ישאנה בגיסור (דברים כא יא).

מוסף תוספות

א. דהא לא כתיב עבד עברי בהאי עניינא. תוס' הרא"ש. ב. כי מגיירא שריא גבי ישראל. שם. ג. שהתם עכו"ם נבעלת לפסול לה ונשאה זונה. ריטב"א. ד. מדאיצטריך להתיר ביפת תואר נראה דאיכא איסור דא"א מדאוריתא בגויה. תוס' הרא"ש. ה. כדאמרינן אשת דעהו פרט לאשת אחרים וכו'. רשב"א. ו. [דממעטינן] לענין מיתה ומלקות אבל איסורא איכא. תוס' הרא"ש. ז. בבני נח. שם.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

תמותות. למורטיי"ם: **וחשקת.** בחשקו תלה הכתוב ואפי' איכה נאה: **ולא בה ובחברתה.** שלא יקח שתים: **ליקוחין יש לך בה.** קידושין תופסין ואע"פ ג) שהיתה עובדת כוכבים שהרי אינה מתגיירת מדעתה: **לך ולא לאחרים.** שלא יקחנה לצורך אחרים כגון אביו: **שלא ילחצנה במלחמה.** לבא עליה: ה"ג להאי ברייתא בספרי בפ' ראה אנכי **ואם אמר יאמר עד שיאמר וישנה אמר בתחילת שש ולא אמר בסוף שש אינו נרצע שנאמר אם אמר חפשי עד שיאמר בשעת יציאה אמר בסוף שש אינו נרצע שנאמר אם אמר בתחילת שש ולא אמר בסוף שש אינו נרצע שנאמר אם אמר העבד עד שיאמר כשהוא עבד.** והכי פירושה אמר ושנה שתי האמירות בתחילת שש ולא אמר בסוף שש אינו נרצע שנאמר לא אצא משמע סמוך ליציאה אמר שתי פעמים בסוף שש כו' **עד שיאמר כשהוא עבד:** ה"ג **אמר מר אמר בתחילת שש כו' מאי איריא מלא אצא חפשי תיפוק ליה דבעינן אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני וליכא ותו אמר בסוף שש ולא אמר בתחילת שש אינו נרצע שנאמר העבד אטו סוף שש לאו עבד הוא אמר רבא** ג)(מאי בתחילת שש) בתחילת פרוטה אחרונה ד)(ומאי בסוף שש) בסוף פרוטה אחרונה: ה)ת"ר ד לו אשה ובנים ולרבו אין אשה ובנים אינו נרצע שנאמר ד כי אהבך ואת ביתך לרבו אשה ובנים ולו אין אשה ובנים אינו נרצע שנאמר אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני הוא אוהב את רבו ורבו אינו אוהבו אינו נרצע שנאמר כי טוב לו עמך רבו אוהבו והוא אינו אוהב את רבו אינו נרצע שנאמר כי אהבך הוא חולה ורבו אינו חולה אינו נרצע שנאמר כי טוב לו עמך רבו חולה והוא אינו חולה אינו נרצע שנאמר עמך בעי רב ביבי בר אביי שניהם חולין מאי עמך בעינן והא איכא או דילמא כי טוב לו עמך בעינן ה הוא ליכא תיקו: ו)ת"ר כי טוב לו עמך עמך במאכל עמך במשתה שלא תהא אתה אוכל פת נקיה והוא אוכל פת קיבר אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש אתה ישן על גבי מוכין והוא ישן על גבי תבן מכאן אמרו כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו ז)ת"ר ה וויצא מעמך הוא ובניו עמו א"ר שמעון אם הוא נמכר בניו ח)ובנותיו מי נמכרים ט)מכאן שרבו חייב במזונות בניו י)כיוצא בדבר אתה אומר אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו א"ר שמעון אם הוא נמכר אשתו מי נמכרה יא)מכאן שרבו חייב במזונות אשתו וצריכא דאי אשמועינן בניו משום דלא בני מיעבד ומיכל נינהו אבל אשתו דבת מיכל ומיעבד היא אימא תעביד ותיכול ואי אשמעינן אשתו דלאו דירכה יב)להדורי אבל בניו דדירכייהו להדורי אימא לא צריכא ת"ר אילו תמותות שחוטות ואל יאכלו בשר תמותות נבילות [1] וחשקת אע"פ א)שאינה נאה בה ולא בה ובחברתה ולקחת ליקוחין יש לך בה לך לאשה שלא יקח שתי נשים אחת לו ואחת לאביו אחת לו ואחת לבנו [2] והבאתה מלמד שלא ילחצנה במלחמה: ב)ת"ר [3] אם אמר יאמר [2] עד שיאמר וישנה אמר בתחילת שש ולא אמר בסוף שש אינו נרצע שנאמר לא אצא חפשי עד שיאמר בשעת יציאה אמר בסוף שש ולא אמר בתחילת שש אינו נרצע שנאמר אם אמר יאמר העבד ג)עד שיאמר כשהוא עבד אמר מר אמר בתחילת שש ולא אמר בסוף שש אינו נרצע שנאמר לא אצא חפשי מאי איריא מלא אצא חפשי תיפוק ליה דבעינן אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני וליכא ותו אמר בסוף שש ולא אמר בתחילת שש אינו נרצע שנאמר העבד אטו סוף שש לאו עבד הוא אמר רבא ג)(מאי בתחילת שש) [3] בתחילת פרוטה אחרונה ד)(ומאי בסוף שש) בסוף פרוטה אחרונה: ה)ת"ר ד לו אשה ובנים ולרבו אין אשה ובנים אינו נרצע שנאמר [4] כי אהבך ואת ביתך לרבו אשה ובנים ולו אין אשה ובנים אינו נרצע שנאמר אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני הוא אוהב את רבו ורבו אינו אוהבו אינו נרצע שנאמר כי טוב לו עמך רבו אוהבו והוא אינו אוהב את רבו אינו נרצע שנאמר כי אהבך הוא חולה ורבו אינו חולה אינו נרצע שנאמר כי טוב לו עמך רבו חולה והוא אינו חולה אינו נרצע שנאמר עמך בעי רב ביבי בר אביי שניהם חולין מאי עמך בעינן והא איכא או דילמא כי טוב לו עמך בעינן ה הוא ליכא תיקו: ו)ת"ר כי טוב לו עמך עמך במאכל עמך במשתה שלא תהא אתה אוכל פת נקיה והוא אוכל פת קיבר אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש אתה ישן על גבי מוכין והוא ישן על גבי תבן מכאן אמרו כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו ז)ת"ר [5] ויצא מעמך הוא ובניו עמו א"ר שמעון אם הוא נמכר בניו ח)ובנותיו מי נמכרים ט)מכאן שרבו חייב במזונות בניו י)כיוצא בדבר אתה אומר אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו א"ר שמעון אם הוא נמכר אשתו מי נמכרה יא)מכאן שרבו חייב במזונות אשתו וצריכא דאי אשמועינן בניו משום דלא בני מיעבד ומיכל נינהו אבל אשתו דבת מיכל ומיעבד היא אימא תעביד ותיכול ואי אשמעינן אשתו דלאו דירכה יב)להדורי אבל בניו דדירכייהו להדורי אימא לא צריכא ת"ר אילו

ה"ג שלא יקחנה לאביו ולא לבנו. וכ"ג שתים אחת לו ואחת לאביו אחת לו ואחת לבנו דמאי איריא שתים אפילו אחת לאביו ממי הוי איסור דהא לך דרשינן: **שלא** ילחצנה במלחמה. פי' בקונטרס לבוא עליה משמע מתוך פירושו דבמלחמה אסור לבוא עליה כל עיקר ואפילו ביאה ראשונה אינו מותר עד לאחר כל המעשים ותימה ל"כ מאי קאמר לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע כיון דבמלחמה אסור עד שיבא בביתו ולאחר כל המעשים היאך נתפייס יצרו בכך אכתי איכא יצר הרע במלחמה ובביתו עד ירח ימים ועוד קשה אמאי קרי לה בשר תמותות כיון שנתגיירה ועוד קשה מהא דאמר בפ' ב' דסנהדרין (דף כא.) תמר בת יפת מואב היתה ולפיכך היתה מותרת לאמנון כדכתיב ב) דבר עלי אל המלך כי לא ימנעני ממך ואם לא בא דוד על מעבה אם תמר עד לאחר כל המעשים היאך היתה מותרת לאמנון והרי אחותו מאביו היתה שהרי אם תמר לאחר כל המעשים תשובה גיורת וליקומין יש לו בה דבשלמא אם נפרש דיפת מואב מותרת מיד שפיר (דמי) מאי דקאמרה תמר כי לא ימנעני ממך לפי שהיתה מותרת לו דליכא למימר שנתעברה אמה במלחמה שעדיין היתה אמה עובדת כוכבים וזו אינה משובה כבתו של דוד דאין בן הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה ג) דולך עובדת כוכבים כאותה אבל לפירוש הקונטרס אלא בא עליה עד לאחר כל המעשים קשה כדפירשתי וגראה לר"ת דביאה ראשונה מותרת במלחמה א) אבל ביאה שניה אסורה עד שתבא בביתו ד) [והא דקאמר אלא ילחצנה כו' היינו להתחיל למנות ירח ימים דאין יכול לדוחקה לעשות סדר הפרשה עד שתהיה בביתו] ב ויש מייישבים פירוש הקונטרס ולא קשה מידי מה שהקשה אין נתפייס יצרו דליכא למימר דבטל הימנו יצר הרע כיון שיש לו פת בסלו שסופה להיות מותרת לו לאחר כל המעשים ומה שהקשה אמאי קרי לה בשר תמותות כיון שנתגיירה הא נמי לא קשה דליכא למימר לפי שמגיירה בע"כ ואינה גיורת גמורה קרי לה בשר תמותות ומה שהקשה מתמר לא היתה בת דוד אלא מקודם לכן היתה אמה מעוברת ג והא דכתיב (שמואל ב יג) כן תלבשנה בנות המלך מעילים לא משום שהיתה בתו אלא לפי שגדלה בביתו של דוד עם בנות המלך ד אך אין לתרץ שפיר לפירוש הקונטרס מה חילוק בין ביאה ראשונה לשניה דמחלק גמרא לעיל ה ומיהו אומר ר"י דבירושלמי ו) מצינו מחלוקת אמוראים בדבר זה והכי איתא התם רב אמר לא התיר אלא ביאה ראשונה ז) ואני אומר לא ביאה שניה ולא ראשונה הותרה אלא לאחר כל המעשים כדכתיב ואחר כן תבא אליה ובעלתה: כמין פעמים מנא ליה דאינו נרצע ועוד מה לי דשבקיה לדרשה קמייתא דדרים העבד עד שיאמר כשהוא עבד ונקטינן ליה קרא אחרינא מלא אצא והרי כבר יצא תיפוק ליה מהעבד: **לו אשה ובניה.** שפחה כנענית שנתמסרה לו וילדה לו: **כי טוב לו.** פרט לחולה: **הוא ובניו עמו.** על כרחיך בני ישראלית דאי בני כנענית האשה וילדיה כתיב (שמות כא ט): **דלאו בני מיעבד ומיכל נינהו.** שקטנים הם: **לאהדורי.** לחזר על הפתחים לפי שהיא בושה: אילו

עין משפט נר מצוה

רבב א מיי' פ"ט מהל' מלכים הל"ג:
רבד ב ג מיי' פ"ג מהל' עבדים הל"י סמג עשין פג:
רבה ד ה מיי' שם הל"ח סמג שם:
רבו ו ז מיי' שם הל"ח סמג שם:

תורה אור השלם

1. וְרָאִיתָ בַּשִּׁבְיָה אִשֶּׁת יְפַת תֹּאַר וְחָשַׁקְתָּ בָּהּ וְלָקַחְתָּ לְךָ לְאִשָּׁה:
דברים כא יא
2. וְהֵבֵאתָהּ אֶל תּוֹךְ בֵּיתֶךָ וְגִלְּחָה אֶת רֹאשָׁהּ וְעָשְׂתָה אֶת צִפָּרְנָיְהָ:
דברים כא יב
3. וְאִם אָמֹר יֹאמַר הָעֶבֶד אָהַבְתִּי אֶת אֲדֹנִי אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בָּנָי לֹא אֵצֵא חָפְשִׁי:
שמות כא ה
4. וְהָיָה כִּי יֹאמַר אֵלֶיךָ לֹא אֵצֵא מֵעִמָּךְ כִּי אֲהַבְךָ וְאֶת בֵּיתֶךָ כִּי טוֹב לוֹ עִמָּךְ:
דברים טו טז
5. וְיָצָא מֵעִמָּךְ הוּא וּבָנָיו עִמּוֹ וְשָׁב אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ וְאֶל אֲחֻזָּת אָבֹתָיו יָשׁוּב:
ויקרא כה מא

לעזי רש"י

אמורטיד"ש
[אמורטידי"ש].
כמה, נטול כוחות.

מוסף תוספות

א. וא"ת א"כ מאי בשר שחוטות איכא הכא בשר נבילות הוא י"ל כיון שדעתה להתגייר תמותות שחוטות קרינא ליה. רשב"ם. ב. והיינו דמפלגינן בין ביאה ראשונה לביאה שניה. ריטב"ם. ועי' מהרש"ל לעיל כפ: תוס' ד"ה בביאה. ג. כשבאת למלחמה. תוס' סנהדרין נפ. ובת עכו"ם היתה. ריטב"ם. ד. היתה לבושה כמותן. שם. וקרי לה בת מלך. תוס' שם. ה. הריטב"ם מתרץ. איכא למימר דביאה שניה כבר נתקררה דעתו ואין יצרו מתגבר עליו כ"כ כשאתה אוסרו עליו. ועי' רש"י לעיל כפ: ד"ה בביאה שניה.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ה"ג אמר רבא וכו' וכל סוף שם דקתני פרוטה וכו' קודם שהתחיל פרוטה אחרונה:

מוסף רש"י

עד שיאמר כשהוא עבד. שאם לא אמר אהבתי את אדוני [וגו'] לא אצא חפשי עד שיכלו שם שניו אינו נרצע (לעיל סז).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות